

ПРОГРАМ РАДА¹**ISS/KS M002**

[Делови за причвршћивање (навоји, вијци и навртке)]

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана од 27. марта до 3. априла 2013. године, а одобрен је од стране Стручног савета за опште области стандардизације на седници која је одржана 3. јула 2013. године.

1 УВОД

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (ИСС-а) у појединим областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе, које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела. На основу члана 78. и 79. Статута Института и тачке 4. *Интерних правила стандардизације-Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде.*

Предмет рада комисије за стандарде и сродне документе KS M002 је припрема стандарда и сродних докумената за области: стандардизација у области делова за причвршћивање (навоја, вијака и навртки), опруга, спојева са механичким деловима за причвршћивање.

Комисија за стандарде прати рад међународних и европских техничких комитета, и то: ISO/TC 1 - *Screw threads*, ISO/TC 2 – *Fasteners*, ISO/TC 227 - *Springs* и CEN/TC 185 – *Fasteners*.

Прва Комисија је основана 1957. године у ФНР Југославији, са одређеним изменама у и називу и саставу наставила је са радом у СФР Југославији. Након распада СФР Југославије, обновљен је 1996. године рад Комисије формирањем нове комисије, која је радила до распада Савезне Републике Југославије односно Државне Заједнице Србије и Црне Горе. Након распада Државне Заједнице Србије и Црне Горе, поново је формирана нова Комисија по Решењу бр. 158/1-22-02 од 15.10.2008. године, због промене у саставу чланова комисије урађено је ново Решењу 580/11-22-02/2011 од 05.04.2011. године и његова измена бр. 22/17-22-01/2012 од 05.10.2012. године.

2 ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ**2.1 Опште**

У контексту намера да се Република Србија што пре интегрише у Европску унију, у току је процес усаглашавања националног са европским законодавством, које се врши путем преузимања европских стандарда и Директива Новог приступа ЕУ. На основу тог процеса, комисије за стандарде KS M002 врше усаглашавање српских стандарда са европским стандардима и то усвајањем европских стандарда као националних. Осим тога, приликом преузимања европских као српских стандарда морају се повући сви конфликтни национални стандарди за исте предмете стандардизације. По том принципу и комисија KS M002 врши преузимање европских стандарда и сродних докумената у нашу стандардизацију.

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „BUSINESS PLAN“

Мањи број српских стандарда из области делова за причвршћивање који су донесени преузимањем европских стандарда представља подршку техничким прописима: Правилнику о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености опреме под притиском (Сл. гласник РС бр. 87/11) који је урађен на основу Pressure Equipment Directive 97/23/ЕЕС и Правилнику о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености једноставних посуда под притиском (Сл. гласник РС бр. 87/11) који је урађен на основу Directive on Simple Pressure Vessels 87/404/ЕЕС. У области делова за причвршћивање биће веома битно доношење правилника за грађевинске материјале у надлежном министарству (на основу директиви новог приступа Directive Construction products 89/106/ЕЕС) где ће на адекватан начин бити уређено утврђивање усаглашености у првом реду везано за безбедност грађевинских производа у које спадају и поједине групе делова за причвршћивање у првом реду вијци, навртке и подлошке за носеће челичне конструкције.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

На светском нивоу производња делова за причвршћивање (нарочито вијака, навртки и подлошки) је у сталном порасту за последњих петнаест година. Потребно је посебно истаћи аутомобилску индустрију која има водећу улогу у потрошњи делова за причвршћивање, јер су јој потребне велике количине нарочито вијака високог квалитета.

Производња делова за причвршћивање у Европи има обрт од неколико милијарди евра годишње.

По подацима Републичког завода за статистику укупна производња делова за причвршћивање са ланцима и опругама у 2011. години износила је 9.282 тона. Као што се види у Републици Србији производња делова за причвршћивање је веома мала и има веома скроман обрт с обзиром да се домаћа производња како металопрерађивачке индустрије, тако и аутомобилске до доласка „ФИАТ“ и оснивања предузећа „Фијат Аутомобили Србија“ била готово угасила, јер је цео металски комплекс у фази транзиције и преструктурирања па је производња у том сектору веома мала а тиме и потрошња делова за причвршћивање.

2.3 Захтеви тржишта

На територији Републике Србије заинтересованост постојећих или потенцијалних инвеститора што се тиче делова за причвршћивање није велика, она се може посредно сагледати кроз заинтересованост инвеститора за улагање у ревитализација Електропривреде Србије, аутомобилску индустрију и изградњу система гасовода. У прилог томе говори и чињеница улагања у производњу аутомобила од стране „ФИАТ“ и оснивања предузећа „Фијат Аутомобили Србија“, затим улагање руског "Гаспрома" који ће заједно са „Србијасом“ реализовати изградњу гасовода „Јужни ток“, чиме се отвара могућност да домаћи произвођачи делова за причвршћивање учествују у реализацији ових значајних инвестиционих пројеката.

У Републици Србији производња металних производа (где спадају делови за причвршћивање), осим машина у 2011. години мала и средња предузећа су учествовала са 14,1%. У структури сектора малих и средњих предузећа прерађивачке индустрије доминирају ниско развијени технолошки сектори са учешћем од преко 50% у свим основним показатељима пословања предузећа (осим у увозу), а најмање учешће имају високо развијени технолошки сектори (средње високо технолошко развијени сектори и високо развијени технолошки сектори) који чине 10,0% од укупног броја предузећа. Високо учешће ниско развијених технолошких сектора и ниско учешће високо развијених технолошких сектора у структури прерађивачке индустрије указује на изразито неповољну технолошку структуру малих и средњих предузећа која производе ниске додате вредности у коју групу спадају и делови за причвршћивање.

Дакле, основни правац рада комисије KS M002 је да прати тржишне трендове и непрекидно ради на иновирању и доношењу нових стандарда из свог делокруга рада.

2.4 Аспекти животне средине

Обзиром да је у програму рада комисије предвиђено и доношење националних стандарда који утврђују одређене параметре који се баве утицајима животне средине нпр. термичка обрада делова за причвршћивање, разматрање ових утицаја захтева претходну анализу и доношење националних стандарда из ове области што ће за резултат имати повратни ефекат у смислу заштите животне средине кроз рационализацију ових утицаја и средстава заштите.

Производња делова за причвршћивање врши се углавном на машинама које нису значајни загађивачи животне средине, међутим мора се водити рачуна да се отпад (метални, отпадно уље и други отпадни материјал) на адекватан начин складиште и да се са њима управља у складу са важећим законским прописима везаним за отпад.

Евидентна је потрошња ресурса у првом реду електричне енергије, воде и гаса и произвођачи делова за причвршћивање морају предузимати одговарајуће мере за рационалну потрошње и смањење истих, у томе ће им бити од помоћи учешће у раду комисије KS M002 где ће се упознати са нај новим техничким захтевима за производе, а на посредан начин и са најновијим машинама које штеде енергију, мање загађују животну средину и много су продуктивније од оних које они тренутно користе.

3 ОЧЕКИВАНЕ КОРИСТИ ОД РАДА КОМИСИЈЕ

Очекивани резултати рада комисије су:

- Усаглашавање националних стандарда са европским и међународним стандардима;
- Подршка националном законодавству;
- Олакшавање веза између произвођача, потрошача и органа надлежних за контролисање и испитивање;

Делова за причвршћивање су важни за безбедност конструкција, склопова у које се уграђују у и средстава у која се уграђују. Стандарди између осталог дефинишу механичка својства делова за причвршћивање и прилагођени су најновијим техничким сазнањима и континуираном ревизију.

Савремени развој делова за причвршћивање у првом реду проистиче из развоја опреме, машина и средстава у која се уграђују и они диктирају примену нових материјала, високог нивоа учинка, квалитет, смањење асортимана са што више унифицираних делова за причвршћивање.

У последњих петнаестак година, све је већи развој рачунарских капацитета уз примену савремених софтвера за конструисање делова за причвршћивање и конструисање алата за израду истих, као и симулацију производње делова за причвршћивање и разних метода за анализу и оптимизацију истих. С друге стране, неизоставни пратилац конструктивних развоја делова за причвршћивање је и побољшање мерних техника и повећавање прецизности савремених мерних инструмената, па самим тим и испитивања делова за причвршћивање бивају све тамнија и поузданија.

Стандардизација делова за причвршћивање омогућиће усаглашеност делова за причвршћивање произведених у Европи и у свету. То ће олакшати трговину производа у Европи и свету и омогућити земљама у развоју да прошире тржиште за продају делова за причвршћивање. Техничке препреке у трговини, који у основани потичу од стране различитих националних техничких прописа ће се смањивати. Европски и међународни стандарди које ми преузимамо обезбеђују да се технички захтеви за делове за причвршћивање уједначене у свим земљама. Они промовишу конкуренцију на тржишту. Штавише, европска и међународни стандарди које ми преузимамо ће смањити трошкове производње и помоћи ће да се снабдевање деловима за причвршћивање обавља по економичнијим ценама.

4 ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ

Све заинтересоване стране у Републици Србији су позване да узму учешће у раду ове комисије (производња, институти, научне и образовне установе, државна управа и тд.) могу да предложе члана комисије и експерте у радним групама при чему треба водити рачуна да се обезбеди баланс у заступљености свих заинтересоване стране. Такође, могуће је и учешће у својству посматрача под одређеним условима прописаним Интерним правилима стандардизације-Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде, ИСС-а . У тренутни састав комисије је укључено један члан из малог предузећа, а из средњих предузећа немамо укључених чланова у рад комисије. Чине се напори да се укључе представници истих у рад комисије.

Садашњи састав комисије чине чланови из научно и образовних установа, државне управе, института и производње.

5 ЦИЉЕВИ И СТРАТЕГИЈА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

5.1 Циљеви

— Превасходни циљ Комисије KS M002 је усвајање свих релевантних европских стандарда, нарочито хармонизованих европских стандарда као подршка српским техничким прописима проистеклим из директива новог приступа;

— Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у колизији са европским;

— Затим упућивање свих заинтересованих страна на постојање нових стандарда који регулишу област делова за причвршћивање;

— Усвајање међународних стандарда за делове за причвршћивање за које не постоје европски стандарди.

— Да произвођачи у развоју и потенцијални домаћи произвођачи раде у складу са општеприхваћеним српским стандардима донесеним првенствено преузимањем европских и, чиме би им се омогућило, поред „заузимања тржишне позиције” на територији Републике Србије, пласирање производа на европско и светско тржиште.

Добро дефинисани нивои квалитета производа су предуслови за безбедно коришћење делова за причвршћивање. Јасно дефинисање неопходности примене стандарда у циљу заштите инвеститора од разних неквалификованих пројектаната, консултаната, произвођача делова за причвршћивање и трговаца, с једне стране, односно заштите правила струке од самовоље инвеститора, увоза јефтиних делова за причвршћивање, на уштрб квалитета, с друге стране. Активности које воде остваривању ових циљева упућују на имплементацију одређених стандарда у подзаконска акта, поготово у будући правилник за грађевинске материјале (заснован на директиви новог приступа Directive Construction products 89/106/ЕЕС) као и повлачење постојећих правилника, чиме се реализује и дугорочна стратегија уређивања тржишта делова за причвршћивање за широку примену у овој области али и уређење увоз делова за причвршћивање сумњивог квалитета.

5.2 Стратегије за остваривање циљева комисије

Остваривање циљева комисије KS M002 се заснива на дефинисању приоритета рада комисије, а то су у првом реду преузимање и усвајање европских и као међународних стандарда и праћење рада комитета ISO/TC 1 - *Screw threads*, ISO/TC 2 – *Fasteners*, ISO/TC 227 – *Springs*, Међународног комитета за стандардизацију (ISO) и CEN/TC 185 – *Fasteners*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Повећање развоја свести о значају примене стандарда из ове области кроз израду публикација, брошура и организовањем семинара за заинтересоване стране.

Повећање броја заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије KS M002.

У процесу имплементације стандарда неопходна је сарадња и координација са активностима релевантних министарства, као и преиспитивања и повлачења постојећих уредби и правилника и доношења нових правилника који уређују ову област.

6 ФАКТОРИ КОЈИ МОГУ УТИЦАТИ НА ИСПУЊЕЊЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОГРАМА РАДА

Непостојање одговарајућих националних стандарда на српском језику изискује додатне напоре и средства који су ван области рада комисије за стандарде и Института.

Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу.

Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављању примедби и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу.

Недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде у организацијама које су их делегирале, што резултује нередовним доношењем чланова на састанке комисија за стандарде или не достављањем попуњених гласачких листова у случају дописних седница а самим тим долази до одступања од плана доношења стандарда.

Незаинтересованост веће броја малих и средњих предузећа која се баве производњом или трговином делова за причвршћивање има потребу за постојање и применом стандарда.

Рад комисије одвија се у фокусу техничких регулативе, мада политички, економски, технички, регулаторни, правни, друштвени односи могу да утичу на све секторе а посебно на сектор индустрије што може да се одрази на доношење српских стандарда (у смислу динамике, учешћа чланова у раду комисије и сл.).

7 ПЛАН АКТИВНОСТИ

Комисија KS M002 усвојила је готово све европске стандарде које је донео CEN/TC 185. и даље ће наставити са преузимањем нових и редигованих издања из подручја рада овог техничког комитета. Преиспитани су сви раније донесени српски стандарди, највећи број је повучен јер су били конфликтни са усвојеним европским стандардима, а мањи број је потврђен. Такође је урађена ревизија мањег броја међународних стандарда ко везаних за област навоја, а који нису обухваћени европским стандардима.

Сваке године се прави план активности комисије KS M002 везани за усвајање нових и редигованих европских стандарда и по потреби међународних стандарда са тачно утврђеном динамиком. Води се рачуна да се колико могућности дозвољавају донесе што више српских

стандарда на српском језику. Такође се прави план преиспитивања европских и међународних стандарда. Врши се тромесечна и годишња анализа остварења планова и предузимају се одређене корективне мере у случају да се не реализује зацртани планови за утврђени период.

За текућу 2013. годину је направљен план за усвајање нових и редигованих европских стандарда и одређеног броја међународних стандарда, као и план преиспитивања европских и међународних стандарда, чија је реализација у току.

8 КОРИСНИ ЛИНКОВИ ЗА СВЕ НАВЕДЕНЕ АКТИВНОСТИ

<http://www.iss.rs/tc/>

<http://www.iso.org/iso/home/standards.htm>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/default.aspx>